

Osaamisperustaisuuden edistäminen

Tomi Guttorm

Oulun ammattikorkeakoulu / Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Osaamisperustainen pedagogiikka

- Osaamisperustaisuus on osaamista työelämässä. Opitaan työelämää varten, opitaan työelämässä, opitaan työelämän menetelmin
- Koulutuksen tavoitteet on määritelty selkeästi opiskelijan osaamisina eikä opetettavina oppiaineina tai asioina
- Osaaminen voi olla tiedollista, taidollista tai asenteisiin liittyvää osaamista
- Aiemmin hankittu osaaminen tunnustetaan, kun se on osaamistavoitteiden ja arviointikriteereiden mukaista riippumatta siitä, missä, milloin tai miten osaaminen on hankittu
- Arviointiosaamisen merkitys korostuu. Diagnostisella, formatiivisella ja summatiivisella arvioinnilla on keskeinen merkitys opiskelijan oppimisen tukemisessa

Osaamisperustainen pedagogiikka

- Opiskelussa keskitytään niihin asioihin, joita henkilö ei vielä osaa
- Opiskelija kehittää ja osoittaa osaamistaan monipuolisesti
- Osaamisen arvioinnin menetelmät ovat monipuolisia
- Koulutuksessa mahdollistuvat henkilökohtaistetut ja yksilölliset opintopolut
- Opiskelija on aktiivinen toimija, jolloin osallisuus merkitsee opiskelijan omakohtaista sitoutumista itsearviointiin, oman opiskelunsa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Opiskelijan itseohjautuvuuteen oppiminen on prosessi
- Opettajalla on vahva rooli ohjaajana ja osaamisen tunnistajana
- Osaamisperustaisuus liittyy myös opiskelijan motivaation tukemiseen
- Yhteistoiminnallisuus tukee osaamisen kehittymistä
- **Osaamisperustaisuudessa kohtaavat ammatillinen toiminta ja työelämäläheisyys sekä opiskelijan opintojen henkilökohtaistaminen**

Osaamisperustainen opetussuunnitelma

- Opetussuunnitelman laatiminen edellyttää sekä pedagogista osaamista että ajantasaista työelämätietoa ja ennakointiosaamista
- Osaamistavoitteet ja arviointikriteerit laaditaan opettajien ja työelämäverkostojen yhteistyönä
- Koulutuksen tavoitteet on määritelty opiskelijan osaamisina
- Opetussuunnitelman ensisijainen tehtävä on kuvata vaadittava osaaminen ja sen arviointi täsmällisesti
- Opiskelija ymmärtää, mitä osaamista häneltä odotetaan
- Opettajan, opiskelijan ja työelämän on ymmärrettävä kirjoitettu opetussuunnitelma samalla tavalla
- Osaamisperustainen opetussuunnitelma tukee henkilökohtaisen opintopolun suunnittelua
- Opetussuunnitelma mahdollistaa opiskelijan nopean valmistumisen, kun opiskelijalla on jo osaamista

Osaamisperustainen opetussuunnitelma

Osaamistavoitteet:

- kuvaavat, *mitä* opiskelijan tulee osata opintojakson tai -kokonaisuuden päätyttyä
- sisältävät osaamista vastaavan aktiivisen verbin, joka kuvaa
 - tietämistä (esimerkiksi tunnistaa, tietää, ymmärtää, analysoi),
 - toimintaa (esimerkiksi suunnittelee, rakentaa, valmistaa, ohjaa) tai
 - asennetta (esimerkiksi tiedostaa ja toimii vaaditulla tavalla)

Osaamisperustainen opetussuunnitelma

Arviointikriteerit:

- kuvaavat osaamisen laatua ja syvyyttä ja ilmaisevat, *miten* osaamistavoitteessa vaadittu osaaminen tulee hallita
- tarjoavat tietoa, ohjaavat ja täsmentävät, miten oman osaamisensa voi osoittaa ja tehdä näkyväksi
 - tiedolliseen osaamistavoitteeseen liittyvää kuvattua toimintaa voi olla esim. pohtiminen, tarkastelu, analysointi, vertailu, reflektointi
 - taidollisen osaamistavoitteeseen liittyvää kuvattua toimintaa täsmentää esim. miten jokin teko tai toiminta pitää tulla näkyväksi, millainen suunnitelma pitää tehdä, miten tulee ohjata tai millainen esine pitää valmistaa jne.

Osaamisperustainen opetussuunnitelma

Kriittisiä huomioita:

- Opetussuunnitelmaan ei saa jättää sellaisia 'tarpeettomia' reunaehtoja, jotka estävät opiskelijan henkilökohtaisen etenemisen (esim. pakollinen osallistuminen luennoille, vaikka vaadittava osaaminen olisi jo hankittu)
- Osaamistavoitteissa ja arviointikriteereissä kuvattu osaaminen tulee voida osoittaa heti, kun se on saavutettu (esim. käytänteitä, että osaamisen arviointi on mahdollista vasta tietyinä lukukautena kyseisen opintojakson alkaessa)
- Opetussuunnitelman tulee mahdollistaa erilaiset osaamisen kehittämisen tavat (esim. erilaiset tavat hankkia vaadittava osaaminen)
- Opetussuunnitelman tulee mahdollistaa erilaiset ja tarkoituksenmukaiset osaamisen osoittamisen tavat

Osaamisperustaisen OPS-uudistamisen vaiheet

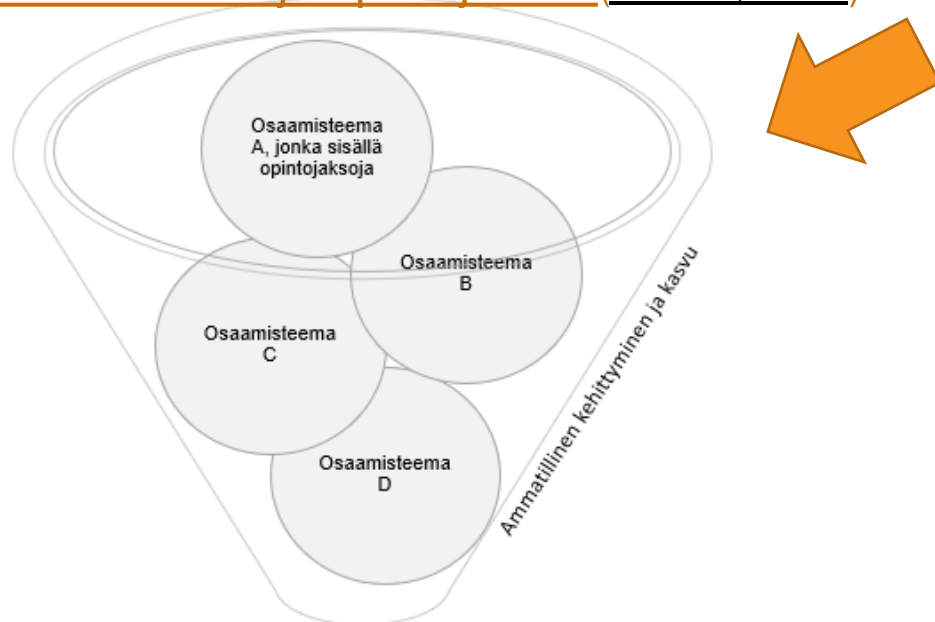
1. Ydinosaamisten määrittely (Virkkula, 2022a)

2. Osaamisprofiilin määrittely (Virkkula, 2022b)

A: Ammatillinen toimenkuva	Kuvaa mitä osaava alan asiantuntija tekee (tehtäväalueet, vastuut). ➤ Tuottaa tietoa laatia <i>Opintojen sisällöt</i> .
B: Työtehtävät	Mitkä ovat keskeiset työtehtävät? ➤ <i>Opintojen toteutus</i> – opitaan tekemällä työtehtäviä (erityisesti <i>työrutiinit</i>)
C: Ammatilliset haasteet	Mitä haasteita ammatinharjoittamisen ja alan tulevaisuuteen liittyy? ➤ <i>Opintojen toteutus</i> – opitaan kohtaamalla ja ratkaisemalla ammatillisia haasteita.
D: Osaamiskokonaisuudet - ammatillinen osaaminen - yleiset työelämävalmiudet	Mitä osaamista osaavalla ammattilaisella on oltava? Miten osaaminen jakaantuu koulutuksen osaamiskokonaisuuksiin? ➤ <i>Osaamisteemat, osaamistavoitteet, arviointikriteerit.</i>
E: Osaamista osoittava toiminta	Miten eri tavoin osaaja osoittaa osaamisensa, tuo osaamisensa näkyväksi? ➤ <i>Osaamistavoitteet, arviointikriteerit, osaamisen osoittamisen menetelmät.</i>

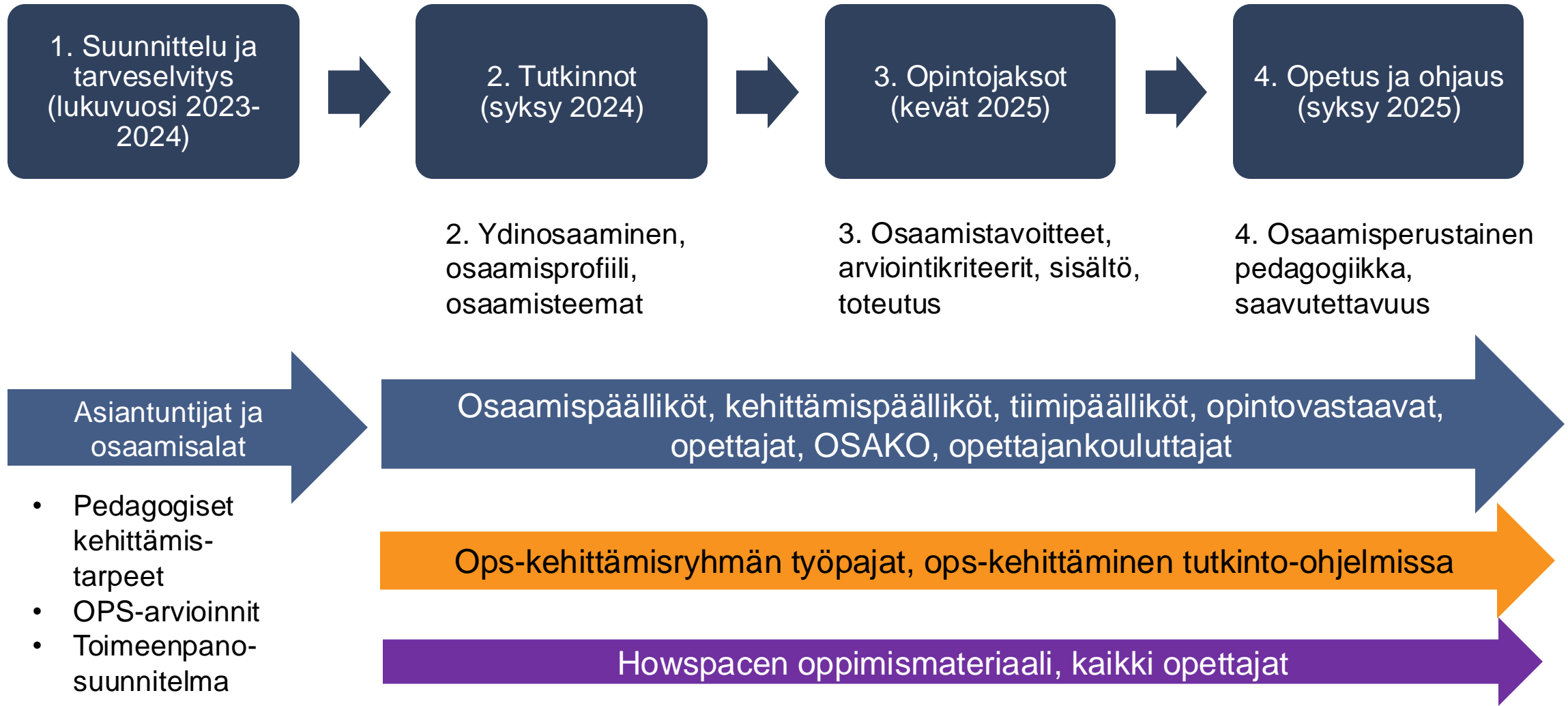
3. Osaamisteemat ja opintojaksot (Virkkula, 2022c)

Oamkin osaamisperustaisuus – kehittämisprosessin tavoitteet

- Luoda yhteistä ymmärrystä ja tunnistaa tutkimustietoa hyödyntäen mitä osaamisperustaisuus on ammattikorkeakoulussa
- Lisätä ymmärrystä osaamisperustaisesta opetuksesta, ohjauksesta ja arvioinnista
- Varmistaa opetussuunnitelmien ja opintojaksokuvausten osaamisperustaisuus
- Vahvistaa osaamisperustaisen pedagogiikan käytänteitä opiskelijan opintopolun edistämisessä

Osaamisperustaisuus

Työskentelyn tasot

- OPS-kehittämisyhmän työpajat
 - Tietoiskut/orientaatio, työskentelyn käynnistäminen ja ohjeistaminen
- Osaamis-/vastuualakohtainen työskentely (ml. kokoukset osaamisaloilla)
 - Ohjeiden mukainen eteneminen
 - Kukin tehtävä/teema käsiteltynä ennen seuraavaa työpajaa
- Howspace -työtila työskentelyn tukena

Vaihe 2: Tutkinnot

OPS-kehittämisryhmän työskentely syksy 2024

- 3. työpaja 18.9.2024 klo 12-14: Osaamisperustaisuus ammattikorkeakoulussa, osaamisperustainen opetus, ohjaus ja arviointi, Osaamisperustainen pedagogiikka ja opetussuunnitelma
- 4. työpaja 14.10.2024 klo 12-14 : Osaamisperustaisuus työelämän näkökulmasta, ennakoitiedon hyödyntäminen opetussuunnitelmatyössä
 - Ydinosaamisen määrittely yhdessä työelämän kanssa ([Virkkula, 2022a](#))
 - Osaamisprofiilin määrittely yhdessä työelämän kanssa ([Virkkula, 2022b](#))
 - Ammatillinen toimenkuva
 - Työtehtävät
 - Ammatilliset haasteet
 - Osaamiskokonaisuudet
 - Osaamista osoittava toiminta
 - Kielikeskuksen tukipaja 20.11. klo 9-12
- 5. työpaja 27.11.2024 klo 12-14: Osaamisteemojen määrittely ([Virkkula, 2022c](#))

OPS-arviointi: Ydinosaaminen

Vastuuala	1. Taso	2. taso: Tieto	2. tason: Taito	2. taso: Asenne	Yhteensä
Terveysala	0,89	0,56	0,89	0,89	0,81
Sosiaalia, kuntoutus ja kulttuuri	0,60	0,40	0,40	0,40	0,45
ICT ja viestintä	1,00	0,84	1,00	1,00	0,96
Liiketoimintaja luonnonvara-alat	1,00	0,34	1,00	1,00	0,83
Sähkö-, automaatio- ja konetekniikka	1,00	0,80	1,00	1,00	0,95
Rakennus-, energia- ja talotekniikka	1,00	0,40	0,40	1,00	0,70
Yhteensä:	0,91	0,58	0,79	0,88	0,79

OPS-arviointi: Osaamisprofiili

Vastuuala	Ammatillinen toimenkuva	Työtehtävät	Ammatilliset haasteet	Osaamis-kokonaisuudet	Osaamista osoittava toiminta	Yht.
Terveysala	0,89	1,00	0,23	0,89	0,67	0,74
Sosiaaliala, kuntoutus ja kulttuuri	0,80	0,80	0,20	0,60	0,00	0,48
ICT ja viestintä	1,00	1,00	0,50	1,00	1,00	0,90
Liiketoimintaja luonnonvara-alat	0,34	0,34	0,34	0,34	0,00	0,28
Sähkö-, automaatio- ja konetekniikka	1,00	1,00	1,00	0,80	0,20	0,80
Rakennus-, energia- ja talotekniikka	1,00	1,00	0,60	1,00	1,00	0,92
Yhteensä:	0,88	0,91	0,46	0,82	0,55	0,73

Vaihe 3: Opintojaksot

OPS-kehittämissryhmän työskentely kevät 2025

- 6. työpaja 29.1.2025 klo 12-14: Opintojaksojen kuvaus I
 - Osaamistavoitteet, arviointikriteerit, sisältö, toteutus
- 7. työpaja 12.3.2025 klo 12-14 : Opintojaksojen kuvaus II
 - Osaamistavoitteet, arviointikriteerit, sisältö, toteutus
- 8. työpaja 14.4.2025 klo 12-14: Opintojaksojen kuvaus III
 - Osaamistavoitteet, arviointikriteerit, sisältö, toteutus

Vaihe 4: Opetus ja ohjaus

Syksy 2025

- Ohjauksellisuus
 - Oppimisprosessin riittävä ja oikea-aikainen ohjaus (opiskelijan toimijuus ja autonomia)
 - HOPS-ohjaus yksilö- ja ryhmätasolla
- Monipuoliset menetelmät osaamisen kehittämisessä ja osoittamisessa
 - Vaihtoehtoiset suoritustavat opintojaksoihin
- Hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (HOT)
- Pedagoginen saavutettavuus
- Opinnollistaminen

Lähteet

- Guttorm, T., Junkkari M., Mäntykangas, U., Kilja, P., Korento, K., Alaniska, H., Laajala, T., Toiviainen, E., & Virkkula, E. (2024). Opetussuunnitelmien osaamisperustaisuuden arviointi: Ydinosaaminen ja osaamisprofiili. *Oamk Journal*, (97). Oulun ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-258-3>
- Virkkula, E. (2022). Opetussuunnitelman uudistaminen korkeakoulussa. Osa I: koulutuksen tarkoitus. *Oamk Journal*, (121). Oulun ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022080953423>
- Virkkula, E. (2022). Opetussuunnitelman uudistaminen korkeakoulussa. Osa II: ydinosaamisesta osaamisprofiilin laadintaan. *Oamk Journal*, (122). Oulun ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022080953424>
- Virkkula, E. (2022). Opetussuunnitelman uudistaminen korkeakoulussa. Osa III: osaamisteemat. *Oamk Journal*, (123). Oulun ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022080953425>